

BEELDENSTORM 60+

EEN SAMENWERKING VAN KRONOS & KUNSTENAARS & CO

De huidige en aankomende generaties ouderen worden ouder dan ooit tevoren. Ze blijven ook langer gezond en actief. En ze hebben geheel andere ideeën dan hun ouders over wat zij in hun latere jaren willen doen. In tegenstelling tot de voorgaande generaties ouderen zijn ze niet op zoek naar orde en regelmaat, maar naar afwisseling en uitdaging. Ze willen mee blijven doen, zich blijven ontplooiën en nieuwe dingen blijven leren. Ze zijn gewend om inbreng te hebben, om assertief te zijn en willen ook als oudere autonoom zijn en zelf de regie over hun leven leiden.

Dankzij de verzorgingsstaat zijn de ouderen van nu en van de nabije toekomst, hoger opgeleid, meer vermogend en gezonder dan de generaties voor hen. Zij zijn de eerste generatie die de middelen, vaardigheden en vitaliteit hebben om een eigen gekozen invulling te geven aan hun oude dag. Ze zijn pioniers, zonder vaststaande voorbeelden, die zelf hun weg moeten zoeken. Ze kunnen kiezen uit een bijna onbeperkte veelheid aan mogelijkheden. En dat maakt dat (goed) oud worden meer dan ooit een individueel, actief en vooral creatief proces is.

Tegelijkertijd zijn er in de samenleving weinig beelden voorhanden die de ouder wordende mens in zijn creatieve zoektocht op weg helpen. Weinig inspirerende beelden hoe op een eigen manier oud te worden. Oude, stereotype beelden beheersen nog de samenleving: twee tegenstrijdige beelden van uitersten. Ofwel worden ouderen neergezet als ziek en zwak; afhankelijke wezens die een grote kans lopen te vereenzamen en te verloederen en die weinig tot niets bijdragen aan de samenleving. Of ze vertegenwoordigen het Zwitserleven gevoel; ouderen als mensen die zoveel mogelijk 'jong blijven', genieten met leeftijdsgenoten en alleen op projectbasis wat willen betekenen voor de samenleving.

Beide beelden gaan voorbij aan de genuanceerde werkelijkheid van de huidige generatie ouderen (60+). Bovendien belemmeren ze de ouder wordend mens. Allereerst omdat ze de eigen creativiteit in de weg zitten. Velen zien ouder worden alleen als een keuze tussen 'ziek en afhankelijk zijn' en 'jong blijven'. Maar 'goed oud worden' is iets anders dan 'jong blijven'. Daarnaast belemmeren de oude ongenuanceerde beelden ook omdat zij leiden tot belemmerend gedrag bij anderen. Negatieve beelden over oud zijn, leiden er bijvoorbeeld toe dat huisartsen minder alert zijn op depressie bij ouderen (oud zijn is immers vervelend) en dat werkgevers minder bereid zijn oudere werknemers bijscholing te bieden (een oude hond leert men moeilijk pootje geven).

Daarnaast zijn de huidige beelden van ouderen in Nederland nog overwegend wit. De veelkleurige werkelijkheid van onze samenleving komt nog nauwelijks in beeld. Waardoor een grote groep ouder wordende mensen zich zelden kunnen herkennen in de beelden die er zijn.

Hoog tijd, volgens Kees Penninx (één van de initiatiefnemers van het actieprogramma Zilveren kracht) om nieuwe beelden van ouderen en ouder worden te maken en te communiceren. Hij roept op tot een beeldenstorm. Kronos en Kunstenaars & Co gaan die uitdaging graag aan en bundelen hun krachten om een Beeldenstorm 60+ te ondersteunen.

Daarmee willen zij de ouder wordende mens nieuwe realistische voorbeelden geven die helpen het eigen ouder worden individueel en creatief vorm te geven. En willen zij de samenleving confronteren met oude, hardnekkige stereotypen die het goed ouder worden in de weg zitten. Niet met een eenmalige actie maar via diverse kanalen en gedurende een langere periode. Beeldenstorm 60+ wil Nederland 'bestormen' met nieuwe beelden. En wie beter om met zulke beelden te komen, dan kunstenaars?

De aanzet van de Beeldenstorm 60+ is dan ook een uitdaging aan kunstenaars om nieuwe beelden neer te zetten. Beelden die veelvormig en veelkleurig (ook cultureel gezien) zijn, die aansluiten bij de realiteit van de 60-plussers van vandaag en morgen om zo oude clichés in de maatschappelijke beeldvorming te doorbreken.

PROJECTDOEL

Kunstuitingen gebruiken om bij ouderen en bij professionals op het gebied van wonen, welzijn en zorg, alsmede studenten in het middelbaar en hoger onderwijs meer bewust te maken van de beeldvorming omtrent ouder worden en om het denken over (stereotyperende) beeldvorming rondom ouderen te stimuleren en te voeden. Resultaat zou moeten zijn dat er naast genoemde stereotype beelden, nieuwe beelden hun plek krijgen in de Nederlandse samenleving.

PROJECTINHOUD EN -UITKOMSTEN

Doormiddel van diverse middelen – beelden, voordrachten, discussies – onderzoekt het project de beelden van ouderen en oud worden en

- **Oproep aan 4.000 kunstenaars** om met voorstellen voor nieuwe beelden van ouderen / ouder worden te komen in allerlei vormen, van beeldende kunst tot theater, muziek en dans.
- **Selectie van 30 kunstenaars** die financiering ontvangen voor de uitvoering van hun 'beeld'. Het gebruiksrecht van de door hen te ontwikkelen beelden, dragen zij over aan de Stichting zodat deze vrij gebruikt kunnen worden in de Beeldenstorm 60+. De kunstwerken zelf blijven eigendom van de kunstenaar. In overleg met de kunstenaars kunnen de kunstwerken te koop gesteld worden in de rondreizende tentoonstelling of verkocht worden via een veiling.
- **Seminar voor kunstenaars:** een (gratis toegankelijke) bijeenkomst voor de deelnemende kunstenaars waarin vooraanstaande denkers hun visie over ouderen en beeldvorming en de rol van ouderen in de samenleving presenteren. Te denken valt aan Jan Baars (Kronos hoogleraar Interpretatieve gerontologie, Universiteit van de Humanistiek, Utrecht), Kees Penninx (initiatiefnemer Zilveren Kracht) en Frits de Lange (hoogleraar ethiek, Theologisch Universiteit Kampen). Tevens wordt tijdens deze bijeenkomst nadere informatie gegeven over het project Beeldenstorm 60+.
- **Aanvullende materialen verzamelen**, terwijl de kunstenaars hun nieuwe beelden ontwikkelen, die gebruikt kunnen worden in de Beeldenstorm 60+. Te denken valt aan bijvoorbeeld reeds bestaande beelden (zoals reclames, gedichten en liedteksten), maar ook aan onderzoeksresultaten over beeldvorming en de gevolgen ervan (zoals het eerder genoemde onderzoek over huisartsen en signalering van depressie bij ouderen).
- **Een eerste briesje doen waaien:** Om te voorkomen dat de Beeldenstorm 60+ buiten de 60-plussers om plaatsvindt, worden de eerste stappen al vroeg met de doelgroep gezet. In samenwerking met ouderenorganisaties (bijvoorbeeld SeniorWeb, de landelijke ouderenbonden en organisaties voor oudere migranten) worden ouderen bevraagd over beelden van ouder worden. Zij worden uitgedaagd beelden aan te dragen die hen aanspreken, van liedteksten en gedichten, tot reclames, foto's en films. De inzichten die hieruit voortvloeien, maar ook de beelden en de citaten van ouderen, kunnen dan opgenomen worden en onderdeel uitmaken van de Beeldenstorm 60+.

- **Landelijke Beeldenstorm 60+ manifestatie.** De aanzet voor de uiteindelijke Beeldenstorm 60+ is een manifestatie waarop de Beeldenstorm 60+ letterlijk plaatsvindt. Het moet een congres+++ worden. Geïnspireerd door de conferentie Kunst & Dementie, die liet zien hoe creatief omgegaan kan worden met beeldvorming, zal deze conferentie bestaan uit allerlei confrontaties met beelden en beeldvorming. Te denken valt aan een dj die liederen over ouder worden speelt (van *Little old lady from Pasadena* van de Beach Boys, tot *Oud en afgedankt* van Marco Borsato). Aan de jonge bediening gekleed laten gaan in bloemetjes jurken met oma-handtas. Aan de inzet van de Face Transformer (van de University of St. Andrews, GB) die foto's van jonge gezichten oud kan maken en oude gezichten weer jong. Aan een jubel- en klaagmuur waarop mensen beelden kunnen ophangen die hen aanspreken en afstoten. Centraal staan de 30 nieuwe beelden die de kunstenaars hebben ontwikkeld. Naast de meer speelse presentaties en confrontaties bevat de manifestatie ook meer diepgang, met inhoudelijke presentaties van vooraanstaande denkers en doeners die dit thema vanuit verschillende perspectieven benaderen (ethisch, kunsthistorisch, sociologisch enz.). En ook de kunstenaars die vertellen over hun ontdekkingen bij hun zoektocht naar nieuwe beelden. Gedacht wordt aan +/-200 bezoekers. Gezocht wordt naar ruime cofinanciering om zo de deelnamekosten laag te houden en de manifestatie zo laagdrempelig mogelijk.
- **Brede pr-campagne:** met de manifestatie Beeldenstorm 60+ lanceren we een brede campagne: **persberichten**, verspreiden van **Boomerang-kaarten** en lancering van de interactieve **website** waar mensen beelden kunnen bespreken en presenteren (gedacht wordt aan een soort Beeldenstorm 60+ hyves of iets dergelijks).
- **Catalogus+** Tijdens de manifestatie wordt ook de Beeldenstorm 60+ catalogus+ gepresenteerd. Een catalogus met inspirerende en sprekende voorbeelden waarin de 30 nieuwe beelden van de kunstenaars centraal staan. Maar ook een catalogus met diepgang. Maar dan op een zeer toegankelijke, lichte manier gebracht. Te denken valt aan korte columnachtige stukjes die verschillende aspecten van beeldvorming behandelen (zoals effecten op professionals, ageism onder ouderen zelf, verandering van beelden door de tijd), die de gedachten van vooraanstaande denkers beknopt onder woorden brengen en die ook de zoektocht en ontdekkingen van de kunstenaars presenteren. Gedacht wordt aan een omvang van omstreeks 100 pagina's en een oplage van 2.000.
- **Rondreizende tentoonstelling** van de 30 nieuwe beelden (eventueel ook met een deel van de materialen gebruikt tijdens de landelijk manifestatie) gedurende twee jaar. Locaties moeten nog geworven worden, maar gedacht wordt onder meer aan bibliotheken, de hal van het ministerie van VWS en de 50+beurs.
- **Vervolg educatietraject:** Het streven is om in samenwerking met een of meerdere onderwijsorganisaties een vervolg onderwijsproject op te zetten en uit te voeren voor het middelbaar en hoger beroepsonderwijs, en dan met name voor die studies waarvan de studenten later veel met ouderen of leeftijd te maken krijgen (zorg, opbouwwerk, maar ook pr functionarissen). Gedacht wordt aan een publicatie met veel beelden, vergezeld van lesbrieven, samengesteld met vertegenwoordigers uit ROC's en/of Hoge scholen. Financiering voor dit vervolg zal tijdens de eerste fase van de Beeldenstorm 60+ gezocht worden.
- **Vervolg verspreiding beeldmateriaal:** het nieuwe beeldmateriaal wordt tenslotte ook verspreid onder maatschappelijke organisaties binnen de domeinen wonen, welzijn en zorg, in combinatie met een zeer beknopte publicatie (folder, factsheet) met iets meer informatie over Beeldenstorm 60+. Ook voor dit vervolg zal tijdens de uitvoering van de eerste fase financiering gezocht worden.

PROJECTORGANISATIE:

- **Projectleiding** wordt uitgevoerd door Kronos bestuurslid Christina Mercken (sociaal gerontoloog en tekstschrijver en projectadviseur voor de sociale sector, onder meer columnist bij het tijdschrift Geron en mede oprichter van BSG kennisnetwerk ouder worden en samenleving.) Zij ontvangt daarbij ondersteuning van Erika Kubic van Kunstenaars en co die vooral zorg zal dragen voor de contacten en contracten met de kunstenaars.
- **Projectuitvoering** komt in handen van extern in te huren professionals, waaronder:
 - Een projectcoördinator voor de uitvoering van de dagelijkse werkzaamheden;
 - Tekstschrijver(s) en vormgever(s) voor de publicatie
 - Webdesigner voor de website
 - Kunstenaars voor het ontwerp en de inrichting van de Manifestatie
- **Projectgroep:** het project wordt begeleid door een projectgroep van betrokken personen die de inhoudelijke kwaliteit van het project kritisch volgen. Verwacht wordt dat zij gedurende het project 4x bijeen komen en het project op afstand volgen. De projectgroep bestaat uit:
 - Nini van Oerle, *voormalig Tweede Kamerlid voor het CDA en voormalig voorzitter van de parlementaire themacommissie Ouderenbeleid*
 - Noud Verhave, *beeldende kunstenaar, fotograaf en begeleider van creatieve processen, medeorganisator van de conferentie Kunst & Dementie*
 - Hetti Willemse, *bestuurslid Stichting ILC Zorg voor later en directeur van adviesbureau Publicarea.*
 - Kees Penninx, *senior onderzoeker / adviseur Landelijk Expertisecentrum Sociale Interventie (LESI), mede initiator van de Zilveren Kracht en inspiratie voor de Beeldenstorm 60+*
 - Joop Belderok, *sociaal gerontoloog en voorzitter van de Stichting Kronos*
 - Cees van der Togt, *voormalig bestuurder Osira Groep Amsterdam en bestuurslid van de Stichting Kunst & Dementie – NOG NIET BEVESTIGD*
 - Freddy May, *coördinator van het Netwerk van Organisaties voor Oudere Migranten (NOOM).*
 - Marlène Dumas, *schilder – NOG NIET BEVESTIGD*

Amsterdam, januari 2009